

Civilutskottets betänkande

1980/81:38

om anslag till räddningstjänst, m. m. (prop. 1980/81:100, prop. 1980/81:116 och prop. 1980/81:119)

I detta betänkande behandlas
proposition 1980/81:100 bilaga 18 avsnittet Räddningstjänst m. m. (s. 102–107),
proposition 1980/81:116 bilaga 3 om ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.,
proposition 1980/81:119 bilaga 3 om miljösäkrare sjötransporter,
tre motioner från allmänna motionstiden 1981,
en av näringsutskottet överlämnad motion, väckt med anledning av proposition 1980/81:90,
delar av tre motioner väckta med anledning av proposition 1980/81:119.

1 Propositionerna

Proposition 1980/81:100 bilaga 18 (kommundepartementet) avsnitt D Räddningstjänst

I förevarande del av propositionen föreslås riksdagen under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1981/82 anvisa

- a. till Statens brandnämnd ett förslagsanslag av 12 249 000 kr.,
- b. till Beredskap för oljebekämpning till havs m. m. ett förslagsanslag av 7 746 000 kr.,
- c. till Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m. ett förslagsanslag av 5 155 000 kr.,
- d. till Bidrag till kostnader för kommunal beredskap ett reservationsanslag av 473 000 kr.

Proposition 1980/81:116 bilaga 3

I bilagan föreslås riksdagen godkänna de riktlinjer för ersättning till kommun av statsmedel för kostnad för räddningstjänst som förordats i regeringsprotokollet.

Proposition 1980/81:119 bilaga 3

I bilagan föreslås riksdagen

dels godkänna de riktlinjer för bekämpning av och sanering efter olje- och

kemikalieutsläpp till sjöss som förordats i regeringsprotokollet,

dels under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1981/82 anvisa

a. till Statens brandnämnd ett förslagsanslag av 14 049 000 kr.,

b. till Beredskap för oljebekämpning till havs m. m. ett förslagsanslag av 14 396 000 kr.,

c. till Strandbekämpningsbåtar ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

2 Motionerna

I detta sammanhang behandlas

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna 1980/81:

283 av Rolf Andersson (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att kommittén för utredning av frågan om ersättning på grund av naturkatastrofer m. m. (Kn 1979:01) genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att pröva om inte all räddningstjänst bör överföras till landstingen,

486 av Sten-Ove Sundström (s) och Olle Östrand (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas för en dygnsberedskap med räddningshelikoptrar i Söderhamn och Luleå,

1501 av Rolf Dahlberg m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen uttalar

1. att utveckling och förbättring av metoder och teknik för att ta hand om oljespill från fartyg stimuleras,

2. att riktlinjer utarbetas så att kompetenskonflikter beträffande ansvarsfördelning mellan olika huvudmän ej kan uppstå,

dels den med anledning av *proposition 1980/81:90* väckta motionen 1980/81:1978 av Lennart Pettersson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att det bör åligga kärnkraftsföretagen att utföra eller bära de kostnader som är förenade med kärnkraftverkens behov av räddningsinsatser vid såväl brand som vid andra olyckor som regleras i brandlagen samt hos regeringen begär förslag till riksdagen i enlighet härmed,

samt *dels* de med anledning av *proposition 1980/81:119* väckta motionerna 1980/81:

2159 av Rune Torwald (c) och Märta Fredrikson (c) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande

(4) provning av oljebekämpningsanordningar m. m.,

(5) beredskapsåtgärder i allmänhet,

(6) anslagen till Beredskap för oljebekämpning till havs,

2167 av Per Olof Håkansson (s) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs

(5) att riksdagen begär förslag beträffande länsstyrelsernas befogenheter när det gäller ledning av saneringsarbetet i enlighet med vad som anges i motionen,

(6) att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande samövning, utbildning och information för den samlade beredskapsorganisationen för oljebekämpning och sanering,

(7) att riksdagen begär förslag beträffande statens brandnämnd, utveckling – information – utbildning m. m., i enlighet med vad som sägs i motionen,

2169 av Karl-Gustaf Mathsson (s) och Roland Sundgren (s) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs att riksdagen hos regeringen begär

(3) att skriftligt avtal mellan Västerås kommun och tullverkets kustbevakning upprättas.

3 Utskottets yttrande

3.1 Inledning

I proposition 1980/81:119 bilaga 3 föreslås riksdagen godkänna de riktlinjer för bekämpning av och sanering efter olje- och kemikalieutsläpp till sjöss som kommunministern förordat. Vidare tas i propositionen upp vissa anslag till räddningstjänst m. m. Övriga anslag till räddningstjänst m. m. har tagits upp i budgetpropositionen (prop. 1980/81:100 bilaga 18). I proposition 1980/81:116 bilaga 3 föreslås riksdagen godkänna de riktlinjer för ersättning till kommun av statsmedel för kostnad för räddningstjänst som kommunministern förordat.

I detta betänkande behandlas de avsnitt av propositionerna som tagits upp ovan jämte vissa med anledning av propositionerna väckta motioner. En motion väckt med anledning av proposition 1980/81:90 behandlas också i betänkandet.

3.2 Nuvarande ordning m. m.

Samhällets ansvar för räddningstjänsten som huvudsakligen regleras i brandlagen (1974:80, ändrad senast 1980:427) lades fast av statsmäkterna år 1973 (prop. 1973:185, CU 1973:30). Enligt brandlagen svarar varje kommun för räddningstjänsten i kommunen. Med räddningstjänst förstås enligt lagen verksamhet som vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning eller annat nödläge syftar till att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön. Varje kommun har enligt lagen att svara för räddningstjänst och för förebyggande åtgärder mot brand i kommunen. För dessa uppgifter skall kommunen hålla ett brandförsvar som tillfredsställer skäliga anspråk på effektivitet.

Kommunerna är emellertid inte ansvariga för bekämpning till havs eller i kustvattnen, Vänern och Mälaren av olja eller annat som är skadligt. Denna uppgift ankommer sedan år 1970 på tullverkets kustbevakning. Ansvarsgränsen mellan kommunerna och kustbevakningen för räddningstjänstingripan-

den mot miljöskadliga utsläpp som har skett till sjöss är i princip strandlinjen. Ett undantag härifrån är hamnområde enligt kommunal brandordning. För bekämpning inom sådant område har kommunen ansvaret.

Kommun är enligt brandlagen (21 § första stycket) berättigad till ersättning av statsmedel för kostnad för räddningstjänst med anledning av oljeutflöde till havs eller i kustvattnen, Väner, Mälaren, Göta älv, Trollhätte kanal eller Södertälje kanal samt för sanering av oljeskada som har uppstått till följd av utflöde i dessa områden. Kommun är vidare berättigad till ersättning av statsmedel för kostnad för räddningstjänst vid annat nödläge (21 § tredje stycket) efter vad regeringen i varje särskilt fall bestämmer.

3.3 Inriktningen av oljeskyddsberedskapen

Kommunministern ansluter sig till såväl oljeskyddskommitténs som remissinstansernas uppfattning att den nuvarande inriktningen av oljeskyddsberedskapen till sjöss bör bibehållas. Olja som kommit lös bör således så långt det är möjligt och rimligt bekämpas till sjöss på mekanisk väg. En sådan inriktning av bekämpningsinsatserna innebär att skadorna på miljön begränsas i största möjliga utsträckning. Dessutom är det från kostnadssynpunkt betydligt fördelaktigare att ta upp oljan ur vattnet än att rengöra förorenade stränder. Ansvarsfördelningen för insatser till sjöss å ena sidan och insatser på land och i hamn å den andra bör enligt kommunministern behållas.

Liksom kommunministern anser utskottet att den nuvarande inriktningen och ansvarsfördelningen bör behållas. Emellertid bör som påpekas i propositionen betonas vikten av att effektiva gemensamma aktioner i strandzonen förutsätter ömsesidiga hjälpinsatser över strandlinjen. Exempel på sådana samordnade insatser mellan kustbevakningen och kommunerna finns från tidigare bekämpningsaktioner.

Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om vad i propositionen (s. 12–15) anförts av jordbruksministern om vissa övergripande samordningsfrågor – frågor som behandlats av kommittén för miljörisker vid sjötransporter (MIST). MIST föreslog bl. a. en sammanslagning av sjöfartsverket och kustbevakningen till en ny myndighet. Statskontoret har fått i uppdrag att ta fram ytterligare underlag avseende MIST:s förslag om att föra samman sjöfartsverket och tullverkets kustbevakning till en ny organisation. Frågan om mera övergripande samordning övervägs även av räddningstjänstkommittén.

I den under allmänna motionstiden väckta motionen 1501 (m) yrkande 2 tas upp frågan om *ansvarsfördelningen* mellan olika huvudmän. Motionärerna föreslår att riksdagen uttalar att riktlinjer utarbetas så att kompetenskonflikter mellan olika huvudmän inte kan uppstå.

Utskottet har ovan anslutit sig till kommunministerns uppfattning om

ansvarsfördelningen mellan kustbevakningen och kommunerna avseende bekämpningsinsatser i strandzonen. Vad beträffar den närmare organisationen av bekämpningsaktioner m. m. till sjöss pågår som ovan nämnts ett översynsarbete. En naturlig del av detta arbete blir att närmare utvärdera hur den hittillsvarande organisationen fungerat liksom samordningen mellan myndigheterna.

Motion 1980/81:1501 (m) yrkande 2 får anses tillgodosedd genom bl. a. pågående översynsarbete. Något riksdagens uttalande är därför inte erforderligt.

I detta sammanhang tar utskottet även upp motion 2169 (s) yrkande 3 enligt vilket riksdagen hos regeringen bör begära att ett skriftligt avtal träffas mellan Västerås kommun och kustbevakningen avseende *oljebekämpningen i västra delen av Mälaren*. Kommunen har sedan år 1971 svarat för förstahandsinsatserna inom detta område. I proposition 1973:185 med förslag till brandlag anförde föredragande statsråd bl. a. (s. 153–154) att tullverket bör ha det yttersta ansvaret för oljebekämpningen i denna del av Mälaren men att verket skulle kunna avtala med kommunen om att denna i praktiken skulle svara för verksamheten.

Västerås kommun har bl. a. i brev till generaltullstyrelsen i september 1979 tagit upp frågan om avtal mellan kommunens brandförsvaret och generaltullstyrelsen. I brev till kommunen i maj 1980 har generaltullstyrelsen förklarat sig beredd att på vissa grunder teckna skriftligt avtal med kommunens brandförsvaret om oljebekämpningsinsatser i västra Mälaren. Något avtal har ännu inte tecknats.

Enligt utskottets mening bör regeringen på lämpligt sätt initiera överläggningar med Västerås kommun om dennas fortsatta medverkan i oljebekämpningsarbetet i avsikt att reglera formerna för kommunens insatser i sammanhanget. Vad utskottet med anledning av motionen anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3.4 Oljeskyddsberedskapen till sjöss samt i strandzonen

Oljeskyddskommittén anser att kustbevakningen har en materielberedskap som måste anses nöjaktig. Kommittén föreslår att denna beredskap i stort bibehålls i avvaktan på resultat av den särskilda forskning och teknikutveckling avseende bl. a. *oljebekämpning/sanering* som bedrivs av styrelsen för teknisk utveckling (STU).

Enligt kommunministerns uppfattning bör insatserna nu främst inriktas mot att förbättra bekämpningen i strandzonen. Vissa behov kvarstår dock i fråga om kustbevakningens materiel. Nödvändiga ersättningsanskaffningar bör göras – bl. a. bör övervägas ytterligare anskaffningar av miljöskyddsfartyg samt tillförsel av viss övrig oljebekämpningsmateriel. Anskaffningen av materiel i övrigt anges böra ligga på skyddet av strandzonen. Kustbevak-

ningen har tagit fram en ny strandbekämpningsbåt, en s. k. baby truck, som visat sig vara en lämplig arbetsplattform i strandzonen. Vidare bör anskaffningen av det s. k. fjärranalyssystemet fortgå. Ersättningsanskaffningarna bör göras parallellt med att STU:s ovannämnda FoU-program pågår.

Förslaget i motion 1501 (m) yrkande 1 innebär att utveckling och förbättring av *metoder och teknik för att ta hand om oljespill* från fartyg stimuleras. Motionärerna anser att kemiska medel inte bör komma i fråga som oljebekämpningsmedel.

Motionärerna delar således den av kommunministern framförda uppfattningen till vilken också utskottet ansluter sig, nämligen att oljespillet främst bör bekämpas på mekanisk väg. Vad beträffar förbättrade metoder m. m. i saneringsarbetet torde bl. a. resultatet av STU:s ovannämnda forskningsprojekt få avvaktas. Enligt utskottets uppfattning är det inte erforderligt med ett riksdagens uttalande enligt förslaget i motion 1501 (m) yrkande 1.

Materielberedskapen har tagits upp även i motion 2159 (c) yrkande 4. Motionärerna hemställer att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om *provning av oljebekämpningsanordningar m. m.* Motionärerna understryker oljeskyddskommitténs uppfattning att resultatet av pågående forskning bör avvaktas innan kustbevakningen tilldelas medel för någon större utökning av materiel och fartyg. De är dock beredda att godta att viss ersättningsanskaffning kontinuerligt tillförs verksamheten och erinrar om det forskningsarbete avseende oljebekämpning m. m. som pågår vid STU och Chalmers tekniska högskola. Motionärerna kritiserar kustbevakningen för inköp av viss typ av länsor. Å andra sidan delar de kommunministerns uppfattning om anskaffning av s. k. baby truckar för strandbekämpning.

Det torde inte råda några delade meningar om att viss ersättningsanskaffning behövs även under tiden forskningsarbetet pågår. Såvitt utskottet kan bedöma är den inriktning av dessa anskaffningar som förordats i propositionen väl avvägd. Enligt utskottets mening finns inte skäl för riksdagen att gå in på frågan om vilka typer av länsor som skall ingå i kustbevakningens olika bekämpningssystem. Utskottet har inte skäl till annat antagande än att ansvariga myndigheter anskaffar den materiel som bäst tillgodoser de ställda kraven och att därvid bl. a. resultatet av olika provningsresultat och försök beaktas. I detta sammanhang vill utskottet erinra om vad kommunministern anför om Sveriges internationellt ledande ställning beträffande tillförsel av oljebekämpningsmateriel. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2159 (c) yrkande 4 om provning av bekämpningsmateriel.

Beträffande *oljeskyddsberedskapen i strandzonen* delar kommunministern således i huvudsak oljeskyddskommitténs uppfattning om att staten bör svara för en ökad materielberedskap på stränderna. Bl. a. förordas att

särskilda strandbekämpningsbåtar anskaffas samt att regionala förråd av bekämpningsmateriel byggs upp.

Utskottet har ingen erinran mot kommunministerns förslag i dessa delar. Anslagsfrågorna behandlas nedan (avsnitt 3.7).

I propositionen behandlas även oljeskyddskommitténs förslag att det kan finnas anledning att stärka *länsstyrelsernas roll* genom att ge dem en i författning grundad befogenhet att i vissa fall leda sanering efter oljeutsläpp eller på annat sätt besluta i saneringsfrågor. Även kommitténs förslag om att kommunerna skall åläggas att svara för oljesanering och att utse lämpligt organ med uppgift att planlägga och svara för saneringsinsatserna tas upp i propositionen.

Förslagen avvisas i propositionen. Det anføres att det ligger i kommunernas eget intresse att vidta organisatoriska åtgärder så att insatserna kan utföras effektivt. Inte heller finns tillräckliga skäl att föreskriva att länsstyrelserna skall leda kommunernas saneringsarbete. Emellertid anføres att länsstyrelsen och brandnämnden bör hjälpa kommunerna med sakkunskap under saneringsskedet.

I motion 2167 (s) yrkande 5 begärs förslag beträffande länsstyrelsernas ledning avseende saneringsarbetet – förslag huvudsakligen i linje med vad oljeskyddskommittén förordat.

Utskottet delar vad i propositionen anförts om länsstyrelsernas roll samt om planläggning m. m. av saneringsinsatserna. Motion 2167 (s) avstyrks i motsvarande del.

3.5 Samordning och ledning av oljebekämpningen m. m.

I propositionen redovisas beträffande *lednings- och samordningsfrågorna* bl. a. statskontorets ovannämnda uppdrag att ta fram ytterligare underlag för att belysa lämpligheten att föra samman sjöfartsverket och tullverkets kustbevakning till en ny organisation. Vidare anmäls att ett arbete pågår för att undersöka möjligheterna att effektivt kunna utnyttja marinens resurser vid större oljebekämpningsoperationer. Även räddningstjänstkommitténs mera övergripande arbete avseende samordningen av räddningsarbetet tas upp.

I likhet med oljeskyddskommittén anser kommunministern att ansvariga myndigheter inte kan ha egna resurser som säkerställer insatser även i särskilt svåra fall.

Genom det ovannämnda arbetet avseende ett effektivare utnyttjande av marinens resurser samt räddningstjänstkommitténs arbete kommer ett underlag att finnas för bedömning av resursinsatserna i en oljebekämpningsorganisation.

Beträffande samordningen på central nivå föreslås i propositionen en ombildning och utökning av det till statens brandnämnd knutna rådet för räddningstjänst. Rådet som skulle utses av regeringen avses få till uppgift att

samordna olika frågor inom räddningstjänsten. Arbetet som skall ges en framtidsytande inriktning avses bl. a. effektivisera planläggning, alarmering, ledningsfrågor, utbildning och övningar.

Utskottet, som finner det viktigt att samordnings- och ledningsfrågorna ytterligare uppmärksammas, har ingen erinran mot vad i propositionen förordats i denna del.

Enligt brandlagen (12 § första stycket) skall länsstyrelsen vid vissa nödlägen överta ledningen och förordna särskild befälhavare för räddningsarbetet. Oljeskyddskommittén föreslog en ändring av lagen så att den särskilde befälhavaren ansvarar för operativ ledning medan brandcheferna svarar för den taktiska. Befälhavaren borde utses på förhand och kunna delta i länsstyrelsens planläggning m. m.

Kommunministern anser det naturligt med ett delat ansvar vid större nödlägen. *Presumtiva befälhavare* bör kunna utses på förhand även om något formellt förordnande inte med nuvarande regler kan göras. I praktiken finns således redan f. n. möjligheter att genomföra oljeskyddskommitténs förslag på denna punkt. De presumtiva befälhavarna bör kunna delta i länsstyrelsernas planlägnings- och förberedelsearbete.

Oljeskyddskommitténs förslag om presumtiva befälhavare och länsstyrelsernas ansvar för planläggningen tas upp i motion 2167 (s) yrkande 6. Motionären anser att kommitténs förslag bör genomföras.

Som framgår av propositionen finns det i praktiken möjligheter att redan med nuvarande regler lösa frågan om presumtiva befälhavare – något som bl. a. uppges ha gjorts vid länsstyrelsen i Stockholms län. Utskottet utgår från att en liknande ordning prövas även i andra kustlän. Som kommunministern framhåller ingår det dessutom i räddningstjänstkommitténs uppdrag att se över frågor av detta slag inom hela räddningstjänstens område. Syftet med motion 2167 (s) i dessa delar får anses vara tillgodosett varför någon riksdagens åtgärd inte är erforderlig. Även vad i motionen anförts om länsstyrelsernas roll beträffande planläggning har till inte ringa del beaktats i propositionen.

3.6 Planläggning, utbildning och övning

På regeringens uppdrag har brandnämnden gått igenom och sammanställt länsstyrelsernas nuvarande beredskapsplaner för insatser vid olje- och kemikaliebekämpning. Enligt brandnämnden bör varje aktuell länsstyrelse utarbета planer så snart som möjligt för dessa typer av nödlägen. Även MIST anser att en i förväg utarbetad plan för bekämpningsarbetet bör finnas och att berörda länsstyrelser ges i uppdrag att upprätta beredskapsplaner.

Vad oljeskyddskommittén och MIST anförts om *planläggningen* delas av kommunministern. Det finns enligt hans mening anledning att utgå från att länsstyrelserna självmant förbättrar planläggningen, en uppgift som det

enligt 24 § brandstadgan åligger länsstyrelsen att genomföra. Några särskilda medel för planläggningsarbetet anses inte böra utgå.

I motion 2159 (c) yrkande 5 behandlas beredskapsåtgärder och planläggning. Motionärerna tar upp vissa frågor som enligt deras mening bör beaktas vid planläggningen, frågor som delvis också behandlas av brandnämnden. Bl. a. bör enligt motionärernas uppfattning jourlistor upprättas så att man får uppgift om vem som skall kontaktas när man snabbt måste ha tillgång till oljebekämpningsmaterielen.

Enligt utskottets mening finns det grundad anledning att förutsätta att de i motionen upptagna synpunkterna kommer att övervägas utan någon riksdagens uttryckliga begäran därom. Vissa av de frågor som tagits upp i motionen ingår som en naturlig del av beredskapsplanläggningen. Motion 2159 (c) yrkande 5 avstyrks med hänvisning till det anförda.

Oljeskyddskommittén anser även att det krävs en ökad satsning på samövning, utbildning och information för att beredskapen skall bli effektiv. Kommunministern delar denna uppfattning. Särskilda samövningar anges vara av stor betydelse. Till brandnämnden har för innevarande budgetår anslagits 100 000 kr. för regionala övningar inom räddningstjänsten.

I proposition 1980/81:119 föreslås nämnden tillföras ytterligare 100 000 kr. för nästa budgetår för samordnade övningar av den samlade organisationen för bekämpning av miljöskadliga utsläpp som sker till sjöss.

I motion 2167 (s) yrkande 7 behandlas *brandnämndens vidgade arbetsuppgifter*. Motionären anser att nämndens ökade arbetsuppgifter bör innebära att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om ökade resurser för nämnden.

Förslaget om ökade resurser till brandnämnden utöver vad som nu föreslås i propositionen får prövas årligen vid budgetbehandlingen i riksdagen. Dessutom bör erinras om att frågan om brandnämndens kommande uppgifter är beroende på resultat av översynen av brandförsvarsutbildningen – en fråga som behandlas av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Brandnämndens framtida verksamhet påverkas även av räddningstjänstkommitténs arbete. Utskottet delar kommunministerns uppfattning att någon personalförstärkning för statens brandnämnd f. n. inte bör föreslås samt att behovet av ökade insatser i viss mån bör kunna tillgodoses genom omprioriteringar och omfördelning inom nuvarande organisation. Motion 2167 (s) yrkande 7 avstyrks.

3.7 Anslagsfrågor

Såväl i budgetpropositionen (prop. 1980/81:100, bilaga 18) som i proposition 1980/81:119 bilaga 3 behandlas frågor om anslag till Statens brandnämnd och till Beredskap för oljebekämpning till havs m. m. för nästa budgetår. Förslagen i budgetpropositionen får anses ha ersatts av förslagen om anslag i proposition 1980/81:119.

Vad i propositionen anförts om anslag till Statens brandnämnd och till Strandbekämpningsbåtar för nästa budgetår har inte gett utskottet anledning till särskilt uttalande utöver vad ovan anförts.

I motion 2159 (c) yrkande 6 begärs ett riksdagens tillkännagivande beträffande anslaget Beredskap för oljebekämpning till havs m. m. Motionärerna anser att *materielanskaffningen* måste ske på sådant sätt att man nu inte låser sig till föråldrade och ineffektiva medel. STU:s FoU-program bör avvaktas. Vad som nu anförts och hemställts i motionen är i huvudsak en upprepning av vad som tagits upp i anslutning till yrkande 4 i samma motion. Detta senare yrkande har utskottet behandlat och avstyrkt ovan (avsnitt 3.4).

Det torde inte finnas några delade meningar om vikten av att den vid varje tillfälle lämpligaste utrustning som – med beaktande av kostnadsaspekterna – kan erhållas bör ingå bland oljebekämpningsmaterielen. Kommunministern ger i propositionen uttryck för en uppfattning i denna riktning. Utskottet kan inte finna att det i motion 2159 (c) yrkande 6 begärda uttalandet skulle tjäna något reellt syfte.

Utskottet tillstyrker i propositionen föreslaget anslag avseende beredskap för oljeberedskap till havs m. m.

Även vad i budgetpropositionen anförts om anslag till Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m. samt till Bidrag till kostnader för kommunal beredskap för nästa budgetår tillstyrks.

3.8 Övriga frågor

I två under allmänna motionstiden väckta motioner tas upp olika frågor om räddningstjänst – frågor som bl. a. behandlas av räddningstjänstkommittén.

I motion 283 (c) begärs *tilläggsdirektiv till räddningstjänstkommittén* så att kommittén ges i uppdrag att pröva om inte all räddningstjänst bör överföras till landstingen. Räddningstjänstkommittén har att förutsättningslöst pröva frågan om huvudmannaskapet, således även frågan om ett landstingskommunalt huvudmannaskap. Några tilläggsdirektiv härför är inte erforderliga. Motionen avstyrks.

Dygnsberedskap med räddningshelikoptrar i Söderhamn och Luleå tas upp i motion 486 (s). Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen begär åtgärder i frågan.

I betänkandet Sjukvården i krig (SOU 1978:83) framhålls bl. a. att såväl fredssjukvård som beredskapsskäl motiverar en längre tids försöksverksamhet i fred med sjuktransporter med helikopter. Regeringen har förordnat att betänkandet i denna del skall överlämnas till räddningstjänstkommittén. Kommittén har i samarbete med rikspolisstyrelsen, försvaret och ett antal sjukvårdshuvudmän påbörjat en försöksverksamhet för att klargöra behovet av helikoptrar för sjuktransporter m. m. Försöksverksamheten avses pågå

till den 31 augusti 1981. Därefter kommer en utvärdering att göras inom kommittén. Beträffande den i motionen särskilt upptagna frågan om helikopterbemanningen i Söderhamn och Luleå har utskottet inhämtat att försöksverksamhet med veckovis alternerande dygnsberedskap vid helikopterrarna på de båda orterna pågår inom försvaret.

Resultatet av den ovan pågående försöksverksamheten får avvaktas. Motionen 486 (s) avstyrks med hänvisning till det anförda.

Fördelningen av räddningstjänstkostnader tas upp i den med anledning av proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken väckta motionen 1978 (s). Motionärerna begär ett riksdagens uttalande om att det bör åligga kärnkraftsföretagen att svara för kärnkraftverkens behov av räddningsinsatser vid såväl brand som vid andra olyckor som regleras i brandlagen. Riksdagen bör enligt motionärerna begära förslag från regeringen i enlighet härmed.

Räddningstjänstkommittén har i uppdrag att ta upp frågan om skärpning av bestämmelserna i 15 § brandlagen om skyldighet för vissa industrier att vidta förebyggande åtgärder. I paragrafen ges föreskrifter för det fall att verksamheten vid en anläggning medför särskild fara för att utflöde av hälso- eller miljöfarlig vara orsakar avsevärd skada på människor eller i miljön. När så är fallet får länsstyrelsen ålägga anläggningens ägare eller innehavare att hålla den beredskap med personal och utrustning som behövs. Paragrafen är inte tillämplig på det fall som motionärerna tagit upp. Räddningstjänstkommittén har emellertid i uppdrag att pröva om skyldigheten att vidta förebyggande åtgärder skall vidgas att omfatta även andra fall än de som nu anges i brandlagen liksom om en industri skall kunna åläggas att svara för den ökning av samhällets kostnader för beredskap m. m. som industrins verksamhet föranleder.

Det är enligt utskottets mening viktigt att räddningstjänsten vid kärnkraftverken förbättras. Resultatet av räddningstjänstkommitténs arbete bör dock avvaktas innan ställning tas till kostnadsfördelningen m. m. av räddningstjänsten vid kärnkraftverken. När kommitténs förslag och beredningen därav föreligger finns skäl att ta upp frågan om kärnkraftföretagens ansvar för räddningsinsatser enligt brandlagen. Därvid kan övervägas även den i motionen föreslagna lösningen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att riksdagen (JoU 1980/81:24) nyligen ställt sig bakom regeringens förslag i proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken såvitt avser beredskapen mot olyckor i kärnkraftverk. Beredskapsorganisationen vid kärnkraftverken avses byggas ut successivt de närmaste åren. Kostnaderna för detta skall finansieras med avgifter som tas ut av kraftföretagen. Motion 1978 (s) avstyrks med hänvisning till det anförda.

Vad i övrigt i propositionerna 1980/81:116 bilaga 3 och 1980/81:119 bilaga 3 anförts har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

4 Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ansvarsfördelningen* att riksdagen avslår motion 1980/81:1501 yrkande 2,
2. beträffande *oljebekämpningen i västra delen av Mälaren* att riksdagen med anledning av motion 1980/81:2169 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande *metodutveckling m. m.* att riksdagen avslår motion 1980/81:1501 yrkande 1,
4. beträffande *provning av oljebekämpningsanordningar m. m.* att riksdagen avslår motion 1980/81:2159 yrkande 4,
5. beträffande *oljeskyddsberedskapen i strandzonen m. m.* att riksdagen godkänner vad i regeringsprotokollet förordats,
6. beträffande *länsstyrelsens roll m. m.* att riksdagen avslår motion 1980/81:2167 yrkande 5,
7. beträffande *samordnings- och ledningsfrågorna* att riksdagen godkänner vad i regeringsprotokollet förordats,
8. beträffande *presumtiva befälhavare* att riksdagen avslår motion 1980/81:2167 yrkande 6,
9. beträffande *planläggning m. m.* att riksdagen avslår motion 1980/81:2159 yrkande 5,
10. beträffande *brandnämndens arbetsuppgifter* att riksdagen avslår motion 1980/81:2167 yrkande 7,
11. beträffande *riktlinjer för bekämpning av och sanering efter olje- och kemikalieutsläpp till sjöss* i vad dessa inte behandlats ovan att riksdagen godkänner vad i regeringsprotokollet förordats,
12. beträffande *riktlinjer för ersättning till kommun av statsmedel för kostnad för räddningstjänst* att riksdagen godkänner vad i regeringsprotokollet förordats,
13. beträffande *inriktingen av materielanskaffningen m. m.* att riksdagen avslår motion 1980/81:2159 yrkande 6,
14. beträffande *tilläggsdirektiv till räddningstjänstkommittén* att riksdagen avslår motion 1980/81:283,
15. beträffande *dygnsberedskap med räddningshelikoptrar* att riksdagen avslår motion 1980/81:486,
16. beträffande *fördelning av räddningstjänstkostnader m. m.* att riksdagen avslår motion 1980/81:1978,
17. beträffande *anslag till räddningstjänst m. m.* under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1981/82 att riksdagen med bifall till propositionerna 1980/81:100 och 1980/81:119 anvisar
 - a) till *Statens brandnämnd* ett förslagsanslag av 14 049 000 kr.,
 - b) till *Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.* ett

- förslagsanslag av 14 396 000 kr.,
c) till *Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.* ett
förslagsanslag av 5 155 000 kr.,
d) till *Bidrag till kostnader för kommunal beredskap* ett
reservationsanslag av 473 000 kr.,
e) till *Strandbekämpningsbåtar* ett reservationsanslag av
1 500 000 kr.

Stockholm den 14 maj 1981

På civilutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Oskar Lindkvist (s),
Lars Henrikson (s), Knut Billing (m), Thure Jadestig (s), Sven Eric
Åkerfeldt (c), Maj-Lis Landberg (s), Bertil Danielsson (m), Birgitta Dahl
(s), Kerstin Andersson i Hjärtum (c), Bertil Dahlé (fp), Ingvar Eriksson
(m), Lennart Nilsson (s) och Kerstin Ekman (fp).

